

Müstəqillik bəşər tarixi boyu xalqların, millətlərin ən çox arzusunda olduqları siyasi, hüquqi və mənəvi tələbatları arasında əsas nemət olub. Çünki müstəqil olmayan bir xalq və millət daima var ola bilməz. Milli müstəqilliyini əldən verməmiş millətlər zaman-zaman başqa xalqların və millətlərin içində assimilyasiyaya uğrayaraq, tarixin arxivlərində qalırlar.

Hər xalqın, millətin milli və dövlət müstəqilliyinin əldə edilməsində mühüm tarixi missiyaya malik olan dahi şəxsiyyətləri var. Öz xalqlarına milli müstəqillik nemətini daddıra bilən həmin dahilər heç zaman unudulmur. Belə ki, dünya və bəşər tarixində Azərbaycan adlı coğrafi məkanın milli müstəqil dövlət institutu halına gətirilməsi, milli müstəqilliyimizin 70 ildən sonra yenidən bərpası Ulu Öndər Heydər Əliyevə nəsib oldu. Bəli, bu gün bir-mənəli tərzdə demək olar ki, Dahi Öndər Heydər Əliyev bəşəriyyət tarixində mənsub olduğu xalqa və millətə milli dövlət müstəqilliyini yenidən qazandıran bilən xilaskarlıq fenomenidir. Azərbaycanın milli dövlət müstəqilliyinin yenidən bərpa olunması missiyasının Heydər Əliyev fenomeninə qismət olması, əslində, heç də təsadüfü deyildi. Çünki məhz Ulu Öndərin anadan olduğu illər artıq Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti 23 ay mövcud olduqdan sonra süquta uğradığı zamanlar idi. Ümummilləti Lider Heydər Əliyev hələ 1940-cı illərdən başlayaraq Sovet Azərbaycanın dövlət təhlükəsizlik orqanlarında çalışmağa başladığı zamanlarda özünün iti zəkası, güclü məntiqi, tarixi hadisələri düzgün analiz və təhlil etməsi nəticəsində başa düşürdü ki, zor gücü ilə, xalqları və millətləri istismar etməklə, repressiya maşınından keçirməklə qurulmuş sovet rejiminin çox yaşaması mümkün olmayacaq.

**Mehriban ABASQULİYEVA,
YAP Sabunçu rayonu
təşkilatının sədri**

Ulu Öndər, həqiqətən də, dərk edirdi ki, Sovet Azərbaycanı müstəqil Azərbaycan dövlətini sarsıtılmaq üçün qurulmuş bir dövlətdir. Çünki Heydər Əliyev hələ o zamanlar, gənc yaşlarından dövlət təhlükəsizlik orqanlarında çalışmağa başladığı illərdə artıq bunu hiss etməyə başlamışdı. Sovet rejiminin kölə, qul halında saxladığı respublikalarda, Azərbaycanda milli-intellektual ziyalı elitasının 1930-cu illərdə güllələnməyə, Uzaq Sibirə sürgün edilərək repressiyalara məruz qaldığını Dahi Öndər Heydər Əliyev öz gözləri ilə görürdü. Dahi Şəxsiyyət, məhz Sovet İttifaqının belə gərgin bir dövrdən başlayaraq artıq Azərbaycanda istiqlaliyyət, müstəqillik, azadlıq ideyalarının baş qaldırdığını hiss etmişdi. 1958-ci ildə Bəxtiyar Vahabzadənin əsas qayəsi milli azadlıq və müstəqillik ideyaları olan "Gülüstən" poeması işıq üzü gördü. Artıq bu əsərə görə Bəxtiyar Vahabzadə həbs edilməli idi. Amma Heydər Əliyev onu, nəinki həbs etmədi, hətta xilas etməklə onu qorudu, xalq şairi adı verərək, dövlət mükafatı ilə təltif etdi. Ulu Öndər artıq 1950-60-cı illərdə Təhlükəsizlik Komitəsində (DTK) vəzifə pillələrində qalxdıqca anladığı ki, məhz təhlükəsizlik orqanlarında milli azərbaycanlı kadrların, əməkdaşların sayı artırılmalıdır. Çünki 30-cu illər repressiyalarında milli müstəqillik, azadlıq, istiqlaliyyət ideyalarının daşıyıcıları olan milli ziyalı elitasını, məhz bu orqanlarda çalışan ermənilər məhv etmişdilər. Gələcəkdə Bəxtiyar Vahabzadələri, yeni milli azadlıq və müstəqillik ideyalarını "KQB" zindanlarından qorumaq üçün təhlükəsizlik orqanlarında azərbaycanlı kadrların sayı artırıldı. Bir əsrdə dəfələrlə azərbaycanlılara qarşı ermənilərin soyqırımı törətməsi faktını Heydər Əliyev dərinlən dərk edirdi. Elə buna

Heydər Əliyev- Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu və yaradıcısı

görə də, Ulu Öndər böyük uzaqgörənlik nümayiş etdirərək, gələcəkdə özünün quracağı milli müstəqil dövlətin onurğası hesab olunan orqun, silahlı qüvvələrin kadr bazasının əsası sovet dövründə qoydu.

1971-ci ildə Dahi Öndər Heydər Əliyev C.Naxçıvanski adına İnternatlaşdırılmış Hərbi Məktəbin, məhz Azərbaycanda yaradılması haqqında Moskvadan razılıq ala bildi. Məhz həmin dövrlərdə 10 minə yaxın gənc Naxçıvanski Hərbi Məktəbini bitirərək, Sovet İttifaqında ən nüfuzlu hərbi məktəblərə daxil olaraq, böyük ordu həyatına vəsiqə aldı. Qarabağ müharibəsində Naxçıvanski Hərbi Məktəbinin 1500 nəfərdən çox məzunu erməni işğalçılarına qarşı vuruşlarda əsl qəhrəmanlıq nümunələri göstərdilər. Artıq illər keçdikcə, sovetlər dövründə müstəqil Azərbaycan dövlətinin yaradılması istiqamətində Ulu Öndər Heydər Əliyev, əslində, yaxın gələcək illər üçün milli müstəqilliyin konsepsiyasını və planını çox dəqiqliklə hazırlayırdı. 1970-80-ci illərdə Heydər Əliyevin şəxsi təşəbbüsü ilə 700-dən artıq məktəb binası tikilərək istifadəyə verilmişdi. Bu illərdə respublikada ali təhsil müəssisələrinin sayı 12-dən 17-yə, burada təhsil alan tələbələr sayı isə 70 mindən 100 minə çatdırıldı. Ümummilləti Liderin 70-ci illərdə minlərlə azərbaycanlı gənci respublikamızın hüduqlarından kənarında yüksək ali təhsil almasını, ixtisaslı kadr kimi yetişməsinə hər cür kömək göstərməsi də Onun xeyirxahlığının və bu sahəyə verdiyi önəm bariz ifadəsidir. Respublikaya birinci rəhbərliyi dövründə 10 mindən artıq gənci keçmiş SSRİ respublikalarının ali məktəblərinə təhsil almağa göndərən Heydər Əliyev yüksək ixtisaslı, vicdanlı və peşəkar kadrların hazırlanması, dövlət idarəçiliyi sisteminin sağlamlaşdırılması məsələlərinə ciddi fikir verirdi. Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda bir sıra yeni ixtisaslar olan informasiya texnologiyaları, beynəlxalq hüquq, beynəlxalq münasibətlər, aviasiya sahələrində mütəxəssis hazırlayan ali məktəblərin olmadığını nəzərə alaraq, minlərlə azərbaycanlı gəncin Moskva, Kiyev, Minsk və başqa şəhərlərdəki nüfuzlu ali məktəblərə göndərilməsini təmin etdi.

Dahi Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövr, bütövlükdə xalqın azadlıq, müstəqillik arzularının gerçəkləşməsinə real hüquqi, siyasi və iqtisadi əsasların yaradılması, bu möhkəm baza üzərində qazanılmış dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, xalqın təbii konstitusion hüquqlarına sahib çıxması, milli-mənəvi yüksəlişə nail olması, fərdin özünü vətəndaş kimi dərk etməsi fəxr və iltifad doğuran şanlı epoxanı əhatə edir. Ümummilləti Liderin Azərbaycan qarşısındakı əvəzsiz tarixi xidmətlərinin ən qabarıq siyasi təzahürü isə Onun dayanıqlıq milli dövlət qurması və onu möhkəmləndirməsidir. Hələ 1991-ci il 18 oktyabr tarixində Heydər Əliyevin də imza atdığı "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiyaya Akti" dövlətimizi, rəsmi olaraq, 1918-ci il mayın 28-dən 1920-ci il aprelin 28-dək mövcud olmuş Azərbaycan Demokratik Respublikasının varisi və müstəqil respublika elan etdi. Dövlət müstəqilliyinin ilk illərində - 1991-ci ildən 1993-cü ilin iyununa qədərki mərhələdə respublikada mövcud olmuş fəlakət və sarsıntılar,

ağır sosial-iqtisadi böhran, hərə-mərclik və anarxiya təsdiqlədi ki, dövlət müstəqilliyinin qorunub-saxlanması onun qazanılmasından qat-qat çətinidir. 1991-1993-cü illərdə respublikamız de-yure müstəqil sayılsa da, əslində, bu müstəqillik formal xarakter daşımış, xalqımız ədalətli və sivil dövlətdə yaşamaq arzusunun tam mənada gerçəkləşdirə bilməmişdir. Həmin illərdə Azərbaycanda hakimiyyətdə xalqın etimad göstərdiyi siyasi qüvvənin olmaması dövlət idarəçiliyi mexanizmlərinin formalaşmasında ciddi maneəyə çevrilməklə yanaşı, daxili böhranın, vətəndaş itaətsizliyinin, kaos və anarxiyanın yaranmasına revac vermiş, qanunçuluğu və hüquq qaydalarının təmini, vətəndaşların azad, təhlükəsiz yaşamaq hüququnun, ən nəhayət, ictimai asayişin qorunması sahəsində əsaslı problemlər yaratmışdı. O zaman hakimiyyətdə olan qüvvələrin səriştəsiz və yarıtmaz fəaliyyəti nəticəsində, hüquq-mühafizə orqanlarının üzərinə düşən qanuni vəzifələri həyata keçirə bilməməsi ictimai həyatın müxtəlif sahələrində hərə-mərcliyin baş alıb getməsinə, daxildə qeyri-sabit və təhlükəli vəziyyətə səbəb olmuşdu. Belə ki, müstəqilliyin ilk illərində dövlət idarəçiliyinin iflic vəziyyətinə düşməsi, ayrı-ayrı siyasətçilərin "könüllü döyüşçü" adı altında qanunsuz silahlı dəstələr yaratması nəticə etibarilə hakimiyyətdə olan qüvvələrin iflasını daha da sürətləndirirdi. Belə bir şəraitdə, nəinki hüquq dövlətdən, demokratiyadan, hətta insanların təhlükəsiz yaşamaq kimi adi hüququndan danışmaq belə mümkün deyildi. Cəmiyyətin fəal zümrəsi olan gənclərin müxtəlif vasitələrlə bu siyasi oyunlara, qanunsuz silahlı qruplaşmalara cəlb edilməsi, məkrli tədbirlərin həyata keçirilməsində "siyasi alət" kimi istifadə olunması meyilləri, xüsusən, narahatlıq doğururdu. Faktiki olaraq, müxtəlif silahlı qruplara bölünən, parçalanan Azərbaycan gəncliyinin enerjisindən o illərdə dövlət və dövlətçiliklə bağlı praktiki məqsədlər üçün deyil, konyunktur maraqlar naminə istifadə edilirdi. Ayrı-ayrı siyasi partiyaların qanunsuz silahlı birləşmələrə malik olmaqla, dövlətin o zamankı rəhbərliyinə tabe olmaması nəticəsində, hakimiyyət böhranının dərinləşməsi ölkənin cənubunda və şimalında separatçıların məkrli niyyətlərini həyata keçirmələri üçün mübit şərait yaranmışdı. Şimalda "Sadval" hərəkatı açıq fəaliyyətə başlamış, cənubda isə qondarma "Talış-Muğan Respublikası" yaradılmaqla, Azərbaycanın bütün cənub bölgəsinin, faktiki olaraq, respublika ilə əlaqəsi kəsilmişdi. Qondarma "sərhəd" yaradılmış, qondarma "dövlət" hakimiyyət orqanları belə yaradılaraq, onun strukturlarına vəzifəli şəxslər təyin edilmişdi. Azərbaycanda kaos və anarxiya hökm sürürdü. İqtisadiyyat dağıdılmış, insanların yaşayış səviyyəsi kəskin şəkildə aşağı düşmüş, cinayətçilik səviyyəsi maksimum həddə çatmışdı. Qarabağda döyüşmək üçün ağır və xüsusilə, ağır cinayət törətmiş şəxslər belə, həbsdən azad edilərək silahlandırılmışdı. 1993-cü ilin iyun ayının əvvəllərində Gəncə şəhərində xalqın dəstəyindən tamamilə məhrum olmuş mərkəzi hakimiyyətə qarşı baş qaldırılmış hərbi qiyam isə ölkədəki hərə-mərcliyin, anarxiya mühitinin, siyasi hakimiyyətə qarşı total inamsızlığın kulminasiya həddinə yetişməsi idi. Faktiki olaraq, bəzi xarici qüvvə-

lərin də dəstəklədiyi bu silahlı qiyam Azərbaycanın yenidən nail olduğu dövlət müstəqilliyinə ciddi təhlükə olmaqla yanaşı, silahlı vətəndaş müharibəsinə, Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələrə parçalanmasına zəmin yaratmışdı. Azərbaycan, faktiki olaraq, dövlət müstəqilliyini itirmək ərəfəsində, xalq isə vətəndaş müharibəsinin astanasında idi. Belə bir mürəkkəb şəraitdə xalqın səsini səs verərək, hakimiyyətə qayıdan Ulu Öndər Heydər Əliyev respublikanı milli müstəqilliyin itirilməsi təhlükəsindən qurtarmış, çağdaş tariximizə dövlətçiliyin xilaskarı və qurucusu kimi daxil oldu. Böyük stratejin rəhbərliyi altında hakimiyyət boşluğu qısa müddətdə aradan qaldırıldı, respublikanın müxtəlif bölgələrində dövlətçiliyə qəsdlər təşkil edən cinayətçilər ünsürlər xalqın dəstəyi ilə zərərsizləşdirildi, vətəndaş sülhü və həmrəyliyin təmini istiqamətində ciddi addımlar atıldı. Ulu Öndərin bu mərhələdə Azərbaycan üçün ən böyük xidməti isə onun de-facto müstəqil dövlət qurması, dövlətçilik sütunlarını möhkəmləndirməsi, tarixi ənənə və müasirlik əsasında milli inkişaf konsepsiyasını müəyyənləşdirməsi oldu. Bütün bunlar Azərbaycanda ardıcıl və sistemli olaraq hüquq dövlət quruculuğu və vətəndaş cəmiyyətinin formalaşdırılması prosesinə başlamaq imkanı yaratdı. Ölkədə ictimai-siyasi sabitliyin tam bərqərar olması, hüquq qaydalarının möhkəmləndirilməsi, dövlət çevrilişləri cəhdlərinin qarşısının alınması Heydər Əliyevə dövlət quruculuğu istiqamətində praktik addımlar atmağa imkan verdi. O, xalqımıza qazandırdığı milli siyasi müstəqilliyin daha da möhkəmləndirilməsi üçün, ilk növbədə, Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyinin təmin olunmasının mahiyyətini dərinlən dərk edirdi. Heydər Əliyev neft sektoruna xarici sərmayələrin cəlb edilməsi istiqamətində ciddi addımların atılmasını təmin etmiş, 1994-cü ilin 20 sentyabrında "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasına nail olmuşdur. Xəzər hövzəsində beynəlxalq əməkdaşlığın əsası qoymuş bu müqavilənin imzalanması ilə respublikamızın gələcək inkişafının fundamental bünövrəsi qoyulmuşdur. "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması ilə Qərb şirkətlərinin Xəzər hövzəsinə külli miqdarda investisiya yatırması Azərbaycana ən müasir innovasiya və informasiya texnologiyalarını gətirməklə yanaşı, demokratik proseslərin, hüquqi-siyasi islahatların sürətlənməsinə, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşmasına, habelə, Avropanın nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları ilə əməkdaşlıq xəttinin güclənməsinə ciddi təkan verdi.

1995-ci ilin mart ayında o böyük qəlbi dahi insanın gənclərlə yaddaşlarda daim qalacaq ilk görüşü oldu. Bu görüşdə Ümummilləti Lider hər zaman Azərbaycan gənclərinin yanında olacağını, onların dəyərli vətəndaş kimi yetişmələri üçün əlindən gələni əsirgəməyəcəyini bildirdi. 1996-cı ilin fevral ayının 2-də Ümummilləti Liderin təşəbbüsü ilə Azərbaycan Gənclərinin ilk Forumu keçirildi. Forumda Azərbaycanda həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan genişmiqyaslı gənclər siyasətinin dəqiq konturlarının müəyyənləşdirilməsi gənclərdə sabaha böyük ümidlər yaratdı və hər bir gənc Heydər Əliyevin simasında etibarlı himayədarının olduğunu dərk etdi. Belə ki, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən olan 2 minədək gəncin iştirakı ilə keçirilən forumda, hər şeydən öncə, Vətəni sevmə, milli dəyərləri və dövlətçilik prinsiplərini hər şeydən uca tutan, yüksək bilik və bacarıqlara malik gənc nəslin yetişdirilməsi ilə bağlı ayrı-ayrı dövlət orqanlarının üzərlərinə düşən vəzifələr və məsuliyyət müəyyənləşdirildi. 1997-ci ildə Ulu Öndər fevralın 2-nin Azərbaycan Gəncləri Günü elan edilməsi ilə bağlı Fərman imzalandı. Bununla da, Azərbaycanda uğurlu gənclər siyasətinin əsası qoyuldu. Bu gün Azərbaycan özünün hər bir sahədə dinamik və titanik inkişaf dövrünü yaşayır. Çünki ölkə Prezidenti İlham Əliyev Ulu Öndər Heydər Əliyev siyasi kursunu uğurla davam etdirir. Əsrlər keçəcək, illər bir-birini əvəz edəcək, nəsillər dəyişəcək, amma Ulu Öndər Heydər Əliyevin milli müstəqillik, azərbaycançılıq ideyaları heç zaman yox olmayacaq. Nə qədər ki, müstəqil Azərbaycan dövləti var, Azərbaycan xalqı var Heydər Əliyev ürəklərdə yaşayacaqdır. Onun "Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən Azərbaycanlıyam" sözləri artıq hər bir azərbaycanlının milli məlik şüurunun zirvəsinə çevrilib.